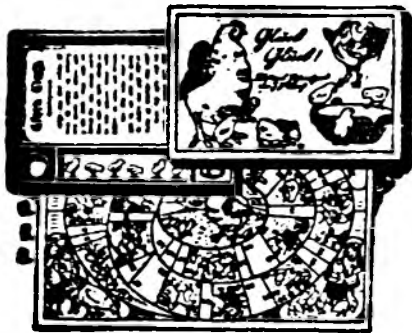

MALI ISTRANIN

Lijepa igračke

kao i hiljade vrsti druge robe nađete

u glavnom katalogu

Kastner i Öhlera

Zagreb, Ilica 4

koga dobivaju čitatelji „Malog Istranina” izvan Zagreba **besplatno**

SUZE ISTRE u drugom izdanju

Dosljedni svom točno zacrtanom programu, da širimo kult Istre sirotice među ovdješnjim narodom, a napose među mladim naraštajem, mi smo pod konac 1931. pokrenuli »Istarsku knjižnicu« s ciljem, da uz »Mali Istranin« rasturimo u ovaj narod i po koju dobru knjigu, koja radi o Istri. Kao prvi svezak »Istarske knjižnice« izdali smo »Suze Istre« krasnu zbirku pjesmica i priča za mladež od našeg uvaženog omladinskog pisca gosp. Josipa A. Kraljića.

Iako smo bili uvjereni, da će knjiga biti lijepo primljena nijesmo ipak očekivali toliki uspjeh. Knjiga je izašla nešto pred Božićem, a koncem siječnja nije više bilo ni tđ jednoga komada. Prva je naklada od 3000 komada u tili čas razgrabljena.

Dosada nijesmo htjeli o knjizi pisati, da nam se ne bi kazalo, da hvalimo sami svoja izdanja. Ali su zato sve novine dale svoje sud: knjiga je izvanredna. »Obzor«, »Pučka Prosvjeta«, »Istra« ne mogu se dosta nahvaliti ove lijepe knjige, a da »Narodne novine« koje su joj posvetile čitavi jedan podlistak ni ne spominjemo. Jednom riječi: knjiga bez koje niti jedan prijatelj naše Istre ne bi smio biti, knjiga koju svaki roditelj mora da pruži svom djetetu kao najljepši dar. Puna je plemenitih čuvstava i osjećaja.

Da zadovoljimo sve, koji je opetovano traže i naručuju mi smo ovih dana doštampali drugo izdanje dakle daljnje 2000 kom. tako da je svaki onaj koji je dosad nije dobio može odmah naručiti.

Knjiga je krasno opremljena s lijepom naslovnom slikom, bogato ilustrirana, imade preko 100 stranica najbيرانijeg sadržaja, a cijena joj je samo 6.— Dinara. Naručuje se kod Uprave »Malog Istranina«, Zagreb, Bečkovića ul. 20.

MALI ISTRANIN

GOD. III. ZAGREB, SVIBANJ ŠKOL. GOD. 1931./32. BR. 9.

Priča o postanku mora

Paron Jakomo bio je jedan od onih pomoraca, koji su neiscrpivi u pripovijedanju svojih doživljaja i najčudesnijih priča. On je pače bio u tome na glasu, pa su ga punim pravom nazvali kraljem pripovjedača.

Jednoga jutra zatekoh ga na obali. Sjedio je na suroj stijeni, pušio svoju kratku englesku lulicu i zamišljeno gledao u mirnu morsku pučinu. Čim mu se približih, posjedne me na svoja koljena i ljupko me pogladit po kosi i po licu. Znao je on dobro, što od njega djeca traže, pa me nije ni pitao za moj dolazak, već je odmah započeo:

Evo vidiš, sva ova silna voda, koja se pred nama stere, pokriva tri četvrtine naše ogromne zemaljske kugle. Zovu je more. To ti je poznato, ali ne znam da li znadeš, da ga jednom nije bilo i kako je nastalo. To ću ti eto ispričati. Slušaj: Pred više hiljada godina sav ovaj nepregledni prostor kojega danas pokriva more, bio je nalik onome, što danas vidiš na našoj zemlji. Bile su to lijepe poljane, oranice, livade, krasni vrtovi, dubrave gajevi, drvoredi i šume sa bezbrojnim brežuljcima, brijegovima i visokim gorama. Po tim čarobnim ravninama, dolinama i uzvisinama bila su rasijana lijepa bijela sela, zaseoci, ljetnikovci, ubave varošice i veliki gradovi. Daleko odavle, gdje se je prostirala jedna od najvećih ravnina, a gdje je danas jedno od najvećih mora, bio je grad, kakvih danas više nema na našoj zemlji. Zvao se Okean, kristalni grad kralja Morea, jednoga od najmoćnijih vladara u onim davnim vremenima. Moreo bio je gorostas, kakvi se već ne radaju. Pomisli, da su mu samu čizmu jedva mogla ponijeti tri dječarca, kakav si ti, i to odmarajući se svako desetak koračaja. Imao je mnogo sinova, a kao najbistriji isticahu se: Ligur, Tiren, Jon, Jadran, Levant, Egej, Marmar, Baltik, Bijeli i Nijemko. Kraljica Atlanta, dobra i pobožna Moreova žena, ljubila je svoju djecu i ponosila se njima. Kralj je uživao u sreći svoje žene i ljepoti svoje djece. Ali to ne potraja dugo. Nesreća htjede, da mu se rodi sin, kojega poradi njegove crne puti nazvaše imenom Crno. Bila je to prava nakaza i to je kralja smutilo. Od toga dana postao je nemiran, goropadan i naposljetku opak i okrutan. Kraljica je samo plakala i uzdisala za sretnim danima, kad je na njenom dvoru sjalo sunce sreće i zadovoljstva. Moreo je slabo marilo za kraljičine suze i uzdisanja, a takav je ostao i onda, kad mu se rodio posljednji sin Azov, vrlo lijepo i milo dijete. Uzalud ga je kraljica molila i zaklinjala da se smiluje nesretnom Crnu, kad ga je već Bog takvogao dao. Kralj ni da čuje. — Ovaj preokret svoga kralja osjetili su i mnogi građani na svojoj vlastitoj koži, pa stadoše napuštati Okean i seliti u druge strane. Kraljevi doglavnici Veliki i Tihi, kao i njegov najvjerniji dvoranik Indij iseliše daleko i podigoše u svojim novim naseljima velike

novе gradove, koje pozvaše, na ustuk okrutnom Moreu, istim imenom Okean.

Kada je kralj za to saznao, postao je još okrutniji i odlučio, da pošto poto odstrani Crna sa svoga dvora, pa da se onda izmiri sa svojim doglavanicima i dvorjanicima, koji su mu nanijeli toliku sramotnu podignućem gradova ljepših od kristalnoga Okeana.

Atlanta, koja je ljubila Crna kao i ostalu svoju djecu, saznala je za ovu kraljevu namjeru, pa je nastojala da zaštiti i spasi svoje dijete od očeve srdžbe. Od toga dana pazila je na svaki njegov korak i sakrivala svojega nesretnoga Crna u očevu čizmu, gdje bi se bijedan sigrao sa pitomom lisicom i lijepom mladom vučicom. Kralj bi češće tražio maloga Crna i nikako da se dosjeti, da bi mogao biti u njegovoj ogromnoj čizmi. Ali kad je jednoga dana Atlanta pošla bratu Gibraltaru, koji je bio zaposlen kod iskopavanja prelaza u lijepu i plodnu dolinu Sredzemnu, da mu se potuži na Morea i da ga zamoli za pomoć, razgnjevi se kralj i odlučio da ubije Crna. Ko van sebe trčao je i tražio po gradskim ulicama, dok se je mali Crno bezazleno sigrao po svom običaju u očevoj čizmi sa mladim bratom Azovom i sa svojim miljenicima lisicom i vučicom. Uvidjevši braća, da će Crno naposljetku zlo proći i bojeći se i za svoju glavu, odlučio se na bijeg čim se malko smrači. Kad je kralj u pratnji vojnika pošao u udaljenije ulice grada, da traži Crna, uhvatiše Ligur, Tiren, Jon i Jadran ogromnu čizmu, zajedno sa Crnom, Azovom, lisicom i vučicom i poniješe je iz grada upraviv ravno onoj strani, kuda im je jutrom majka pošla u posjete stricu. Dugo su hodali umorni i iznemogli, dok nisu naposljetku stigli zorom na stričevo imanje. Ne našavši ni strica ni majke, i u strahu, da će ih otac doći i kazniti, a bijednoga Crna ubiti, podoše dalje kroz iskopani jarak u Sredozemnu dolinu, pa sve dalje i dalje, dok naposljetku ne klonuše pod teretom spustiv čizmu i usnuv oko nje dubokim snom. Jedini Jadran ostao je budan, pa videći da ne može sam dalje ponijeti čizmu, pozove Crna i Azova da bježe, dok će on ostati i paziti na lisicu i vučicu. To dvoje ne smije ostaviti same, da ne uđu u tuda kokošinjak i da ne podave jagnjad, što je mirno pasla na pokrajnoj livadi. Neka ostanu u čizmi dok braća spavaju! . . .

Crno i Azov podoše plačući dalje. Hodali su i hodali, sve dalje i dalje i podnoć došli u neki tamni kutić ispod visokih gora. Bijedni Crno, koji je više strepio za život svojega maloga brata Azova nego li za svoju vlastitu glavu, zamoli dobroga starca Krima, koji je krpio mreže na rubu kutića, da sakrije Azova iza pojate, dok je sam pošao hodži Carigradu i zaklinjao ga, da suzi prolaz u dolinu njegove crne sudbine. Hodži se smililo uboga dijete i učini mu po volji.

Mramor, koji je od sve braće najviše ljubio Crna i Azova, trčao je i dalje za njima i zaustavio se naposljetku sav skršen i iznemogao kod majčina rodaka Dardanela zatrpav za sobom prolaz i ostavivši samo tijesan puteljak, da lakše odbrani sebe i svoju braću, ako ih bude otac proganjao.

Dan hoda iza Mramora zaostaše braća Egej i Levant. Pogriješili put, na putu se posvadili i naposljetku se razišli kao nebraća. Svatko je htio više znati o smjeru, kojim su pošli Crno i Azov. Egej, koji je tvrdio, da su

pošli lijevo, zašao je u neku gustu šumu visokog okamenjenog stabalja i ne mogavši dalje ostade u ukletoj dolini vrhovitih okamenina. Levant krene desno i doputuje jedne noći u neki daleki grad. Bili su to dvorovi veselog gavana Cipra. Cipar ga lijepo primio i pogostio, a onda opio slatkim vinom iz svojih čuvenih vinograda. Sjutradan stupi Levant u službu bogata gavana zaboravivši posvema na svoju braću.

Bijeli i Baltik, koji su posljednji izmakli srdžbi okrutna oca, ne našavši kod strica Gibraltara svoje majke i ne znajući kuda su Crno i ostala braća skrenuli, udariše drugim putem. dozivajući neprestano majku i braću, stigoše u neki daleki mrzli kraj. Nemalo se preplašise, kad ugledaše pred sobom ogromnoga psa Skandinava, koji ih posmatraše svojim velikim zaplakanim očima od zime i leda. Braća se htjedoše vratiti, ali kad im je pas stao milo domahivati repom, skloni se Baltik pod njegov trbuh, a Bijeli pod široki kosmati rep. da se zaštite i ugriju od ljute zime, koja im je kočila dah i polako im ulazila u kosti. Pametna životinja kao da je znala za uzrok dolaska nesretne braće, okrenula se prema onoj strani. odakle je prijetila opasnost od Morea, i ostala budno na straži.

Bijedni Nijemko, koji se spotakao i ranio na putu, stupao je okrvavljene noge za svojom braćom, ali kako ga je zatekla noć i studen i preplašen od gorostasne žene Britanije, koja ga je posmatrala svojim velikim izbuljenim očima i piskutanjem kćeri joj Irske, koja se krila za ledina svoje majke i prijetila da naskoči na putnika, zanijemi nesretni Nijemko od straha i pritaji se u dolini Sjeverno čekajući zoru

Ostala braća rasprše se kud koji i tako je okrutni Moreo ostao bez ijednoga sina.

Kad je Atlanta došla kući i kad je saznala što se je zbilom, zaplače gorko. S njom zaplakaše i svi gradani kristalnoga Okeana, koji su toliko ljubili svoju dobru kraljicu. I kako oni plaču već više tisuća godina, natopile su i prekrile njihove suze onu silnu uvalu, koju mi nazivljemo morem, po imenu okrutnog kralja Morea. Svi oni lijepi gradovi i sela, pa Atlanta, Moreo, njihova djeca i milijuni onih gorostasnih ljudi, sve je to ostalo pod vodom, koja danas pokriva najljepši dio naše zemlje krivnjom nesretnoga i okrutnoga kralja . . . I ako pogledaš zemljovidnu kartu završi svečano paron Jakomo, vidjet ćeš kud se raštrkaše i sakriše Atlantina djeca, Moreovi doglavnici i dvoranik Indij. Po njima su eto i prozvani pojedini dijelovi ovoga ogromnoga mora, kao: Crno More, Azovsko, Marmarsko, Egejsko, Levantsko, Jonsko, Jadransko, Tirensko, Ligursko, Njemačko ili Sjeverno, Baltičko, Bijelo More i t. d., pa Atlantski. Veliki ili Tihi i Indijski Okean. Nekoji vele, nadoda iza stanke važno, da su ribe duhovi tih prastarih morskih stanovnika, a morski pas pače duh samoga Morea, ali ja u to ne vjerujem.

Eto, tako ti je s našim morem, zaključiti stari morski vuk i pogladivši me ponovno po licu, ustane i uputi laganim korakom prema selu.

Dugo sam razmišljao o ovoj čudnovatoj priči, pa sam vam je eto ispričao, a da li je uistinu bilo sve tako, to ćete sami prosuditi. Ne zaboravite međutim, da je stari kapetan bio kralj pripovjedača, pa je on znao mnogo toga i izmisliti, samo da pozabavi i prikupi oko sebe izvedljivu djecu, koju je on toliko volio.

Jos. A. Kraljić.

Mi smo male Istrijanke

Gledajte nas, božji ljudi,
Vesele smo uvijek čudi; —
U djetinjstvu slatkom rajju,
Kao ptica u svom gaju,
Sprovadamo svoje danke:
Mi smo male Istrijanke! —

Uz riječice naše bistre,
Što se veru širom Istre,
Vodimo vam naško kolo
Lako, marno i oholo
Kao prave vragoljanke:
Mi smo male Istrijanke! —

Žarki plamen grud nam grije,
Slavensko nam srce bije,
I hrvatski jezik mili,
Širom nam se sladan krili,
Kao zvuci žice tanke:
Mi smo male Istrijanke! —

Od Rižane pa do Raše,
Širom. diljem zemlje naše
Tiho zuje pjesme zvonke,
Kad na večer na obronke
Uspnemo se i proplanke:
Mi smo male Istrijanke! —

Mila si nam nad sve ino
Lijepa našo domovino!
Za te kuca srce vrelo.
Kad skačemo uza selo,
Kad snivamo slatke sanke:
Mi smo male Istrijanke! —

Pa kad jednom mili dome,
Postanemo prave mome,
Kad pozdravi nas sloboda
Dika ćemo bit svog roda
Poput slavne Orleanke:
Mi smo male Istrijanke! —

Vrč i vaza

Blizanci su. Svjetlost svijeta ugledali su istog časa u jednoj kući: u lončarskoj radionici negdje daleko u varoši preko mora.

Lončar je iz jednog komada gline uobličio dvije posude; jednu višu, drugu nižu. I onu vitkiju nazva »vazom«, a onu zdepastiju »vrčem«. Nisu se razlikovale te dvije posude samo stasom da li i ruhom; vrč je bio pre-mazan tamnim šarama, dok, naprotiv, vaza je bila napirlitana kričavim bojama.

A kad ih je lončar potpuno opremio, reče im: »poslaću vas u svijet, i jedno od vas služiće siromahu, a drugo gavanu .

Posude blizanice se rastužiše, doznavši da će se morati rastajati. Ipak upitaše lončara, ko će od njih da služi siromahu, a ko gavanu. Ali lončar im ne htjede kazati.

Dospješe u neki veliki grad. I neki trgovac koji je imao radnju u jednoj najživljoj ulici postavi ih u blistavi izlog svoje trgovine.

Ljudi koji su prolazili tom ulicom počеше se zaustavljati od tog dana pred blistavim izlogom da vide novu prekomorsku robu. I vazuu su kovali u zvijezde zbog njenog »plemenitog sjaja« i »bogate opreme«, dok naprotiv, na »neizgledni« i »bijedni« vrč niko pravo nije ni pogledao. A ako se na vrč neko i osvrnuo, podrugljivo bi se nasmiješio i s mjesta bi odvrnuo pogled od njega.

Vaza osjeti tek tada moć svoje veličine i raskoši. Dozna tek tada da je miljenica — otmjenog svijeta. I uzoholi se. I rastapala se od milja. I svakim danom bijaše više bahata. Obijest je dovede dotle da je i sama počela gledati s visoka na vrč. A jednoga dana počela je čak da se i stidi njega . . .

A prezreni vrč ne prokune svoju kob; čak se i ne osjeti potištenim već pomišljaše: kakve li razlike između mene i vaze? Zar je ona od mene vrednija po tome što je napirlitanija od mene? Što je vitkija? A nismo li od zemlje obojica? Kako li je isprazno to njeno nadimanje, isprsanje, isticanje. Kako li je smiješno to njeno povodjenje za sudom ljudi. Kako li je žalosno to njeno potcjenjivanje i preziranje mene, brata njenog. Ali kako da me i ovi ljudi preziru i potejenjuju? Zbog čega sam ja u njihovim očima ništavan? — Da, da! Ljudi su već naučni da svog sučovjeka, brata po Bogu, sude po vanjštini. Pusta ih vanjština opsjenjuje.

Vaza nije dugo stajala u izlogu; kupio je jedan gospodin. Vrč se je ražalostio još više, ostavši sam. Koliko bi on bio još više tužan kad bi bio zena da njegove sestre vaze već nema na životu. Jer još istog dana kad ju je gospodin, koji ju je kupio donio svojoj kući, djeca su je njegova razlupala; njene cjepotine baciše na buniste.

A skromni je vrč kupio nekakav siromašni radnik. I iz njega se mnogo puta okrijepio on i njegova porodica.

(Beograd)

Ljubidrag Garčina

Rasplakana princesa

Pred nedugo vrijeme življaše kralj. Bijaše star, pognut i sijed. Imao je nekoliko kćeri: mladih i lijepih princesa. Najmlada među njima je bila najmilija kći staroga kralja. Na prstima joj bljeskao svijetli alem kamen, a oko vrata tri niza bisera. Oči joj bijahu nježne i modre poput vode gorskog jezera.

Priprosto je živjela mala princesa. Ribari nijesu osjećali kako ih po čelu peku teško i vrele kapi znoja, kada su izvlačili svoje mreže na obalu jer su slušali pjesme male princeze. Kada su pastiri tjerali svoje ovce po širokim livadama, mala ih je princesa pratila i slušala zvukove njihovih frula. Pratila je ratare uz njihove drvene plugove . . . Ostavila je sjajne i blistave kraljevske palače i nastanila se u priprostim i čadavim kolibama Istrana . . . Radi te svoje skromnosti bila je najmilija starome i sijedome kralju.

Na granicama kraljevstva sijedoga Kralja jednoga dana riknuo je strašan zmaj. Iz njegovih tisuću ždrijela suknuo je plamen. Tisuću oštih pandža je uperio na kraljevstvo sijedoga kralja i zatražio od njega da mu dade svoju najmladu i najmiliju kćer. Ako li mu ne dade svoje najmilije kćeri, opustošiće mu svu zemlju . . .

Ražarile se oči staroga kralja, kada mu je strašni zmaj Rat spomenuo njegovu kćer . . . »Ne!« odlučio je kralj »sve ću žrtvovati, ali svoje najmlade kćeri mu nikada neću prepustiti . . .«

Zatutnjilo je kraljevstvo sijedoga kralja. Grdni zmaj Rat sipao je svoje ognjene strijele i pustošio je šume. Razarao je sela i gradove. Sa svojih tisuću strašnih pandža gazio je ljude, koji su mu stajali na putu.

Rastužio se sijedi, stari kralj. Njegovi su se vojnici borili poput razdraženih tigrova. Nijesu htjeli zčaju prepustiti svoju najmiliju princezu Istru. Krvarilo je srce kraljevo, kada je vidio koliko života njegovih podanika pada sve za ljubav prema najmladoj njegovoj kćeri . . .

Strašna je neman rigala vatru iz svojih tisuću ždrijela, pustošila je zemlju i niko joj nije mogao odrezati njenih tisuću ognjenih glava . . . Stari je kralj sjeo na seljačka kola. Vuklo ga je par umornih volova. Sa šakom preostale vojske verao se kroz neprohodne gudure i klance. — Probijao se kroz močvarne nizine . . . Zapadali su točkovi u blato. Upirali su se kraljevi vojnici da ih izvuku iz blata . . . Bio je sretan stari kralj, kada je oko sebe vidio toliku ljubav svojih podanika. Sree je njegovo krvarilo, kada je gledao njihova izmorena lica i kada je gledao kako izmoreni i gladni padaju po gudurama . . . Padali su volovi . . . Ugibali su . . . Vojnici su pritrčavali, ljubili su sijedu kosu staroga Kralja, a on bi se podbočio na kolac i išao dalje uz njih, ostavljajući svoju opustošenu zemlju . . .

Dodoše do mora. Ladom htjedoše prevesti kralja u neko tuđe kraljevstvo. Sa lade je kralj suznim očima gledao opustošenu, orobljenu i zgaženu svoju zemlju . . . Iz mora je prema njemu pružala svoje mekane i bijele ruke njegova najmlada kći. Nad nju je grdna neman nadvila svojih tisuću pandža. Nije joj mogao pomoći . . . Ostao je bez svoje najmilije kćeri . . . Njegovo je srce bilo snažno, ko u staroga lava, ali toga svega ipak nije moglo podnijeti . . . Jauknuo je stari kralj od bola, ko ranjena zvijer, a srce mu puklo . . . Njegov najmladi sin poljubio je čelo svoga mrtvoga oca i obećao da će spasiti svoje sestre . . .

Oslobodene su kćeri staroga kralja. Samo najmlada njegova kći još je uvijek zarobljena. Na surim stijenama leži ugažena i rasplakana . . . Rasčupane su njene kose . . . Po modroj pučini bludi njen pogled i traži svoga izbavitelja . . . Pričini joj se da nešto tutnji zemljom . . . Na časak prestaju teći njene suze. Prislanja uho o one sure stijene . . . Ne varaju li je njene uši? . . . Opet tutanj. S mora začarlija lahor . . . Ljubi njenu zlatnu kosu i rasplakane oči . . . Pita ga: »Ne čuješ li i Ti, lahore, da nešto tutnji zemljom . . . ?

Odgovara joj lahor: »Da, čujem. To nije tutanj . . . Preko mora s onih visokih planina doletjeh k Tebi. Usput sam stao i čuo za te ovu priču: »Tamo na istoku u gradu spava junak Marko Njegova je snaga strašna. On spava sada . . . Šarac je privezan o koplje. Jede zob. Kada nestane zobi, Marko će se probuditi . . . « Taj tutanj što ga čuješ, hrzaj je Markova konja. To je sneni dah. Dah uspavanoga Marka. U Tvoga zmaja nestaje snage. Kada se Marko probudi, jednim će mu zamahom posjecati svih tisuću glava . . . Na pragu će Te dočekati brat Tvoj. I on je danas već sijed . . . Raširiti će ruke i poljubiti Te u čelo . . . Na Tvome prstu će opet zasjeti alem, a oko vrata biser . . .

Na surome kamenju sjedi najmlada princeisa Istra . . . Rasplakana. Raspletene kose . . . Prislškuje tutanj što prolama zemljom i čeka da se Marko probudi . . .

Bednja.

Vladoje Rovinjski.

Majmun Klok, mali Jožić i njihove vragolije

„Hura, doma sam!“ tako je nekako kriknuo u svom majmunskom jeziku Klok, kad je svanula zora. I sav van sebe od radosti stade grliti Jožića i Crvića, koji su u sto briga visjeli na grani usred prašume.

I zaista: Klok je kriknuo nekakav majmunski zov i u tili ga čas okružiše majmuni, kojih je bilo veliko mnoštvo na svim stablima, medju granjem i povijušama.

Doskakutali su do Kloka, onjušili ga i radosno se kreveljili, da se upravo vidjelo, kako su oduševljeni njegovom prisutnošću. Ta kako i ne bi! Našega je Kioka sreća nanijela upravo u njegovo pleme, medju njegove rodjake, koje je prije mnogo i mnogo godina ostavio, kadno ga neki njemački trgovci uhvatiše na prevaru još kao malog majmunčića i odvedoše u Hamburg, a odanle, za dobre pare, u Zagreb u zoološki vrt. Sad ga se njegova majmunska braća ne mogoše dosta nagledati.

Klok je znao, što treba Jožiću i Crviću pa se požurio, da to dojavu majmunima. U tren oka pograbiše majmuni Jožića i Crvića i na rukama ih polagano spustiše na bujnu zelenu travu u džungli. Dok su ih jedni lijepo smještali i čuvali oko njih stražu, da im ne bi kakova otrovnica naudila, drugi su majmuni donosili najslasnije plodove i voće i nago milali oko njih čitavo brdo kokosovih oraha.

A Klok se gospodski šepirio pred dječacima kao da im želi reći: »Eto vidite li, prijatelji moji, kako se majmun Klok znade odužiti svojim malim prijateljima! Ne bojte se, sada ste moji gosti u mom rodnom kraju medju mojom majmunskom braćom, koja će Vas paziti kao oči u glavi. Uputio sam ja čitavo majmunsko pleme u to, kakovi ste vi dobri drugovi.«

I zbilja Jožiću i Crviću nije a ma baš ništa manjkalo. I druge su ih životinje dolazile znatiželjno gledati. Došle tako mnogobrojne kreštave papige, spuštale se do njih i ljubopitno zirkale u njih, šuljali se i mladi slonovi, milovali ih svojim dugim rilima, a Klok je nešto tumačio u svom životinjskom jeziku, koji je svim četveronožnim stanovnicima prašume, vrlo dobro poznat.

Jožić se i Bepo Crvić dobro snašli u prašumi medju majmunima. Stali su pokazivati svoje majstorije, penjali se i oni, hodali po glavi a majmuni hihotali ko ljudi od veselja. Baš im je lijepo bilo. I nijesu se mogli dovoljno nahvaliti Kloku, koji ih je tako sjajno počastio u svom rodnom mjestu. Ali ne mogu ljudi vječno živjeti medju majmunima i puzati po stablima, pa tako nijesu ni ova naša dva junaka htjela dulje ostati. Zaželjeli su da dodju opet medju ljude. Čim su to čuli majmuni, odmah su ih ispratili po neprohodnim putovima prašume do jedne ljudske naseobine.

Bijaše to neko crnačko selo u srcu Afrike, daleko od svake kulture. Rastanak izmedju majmuna i naših malih junaka bio je upravo dirljiv. Natovarili su im svakog blaga Božjega, nanizali im oko vrata čitave nizove najskupocjenijeg dragog kamenja koje su pokupili po koritima presušanih potoka, zakitili ih najraznobjnijim perjem rijetkih ptica, a Kloka su nosili kao da im je kralj. A i bijaše zapravo Klok potomak jedne kraljevske majmunске porodice zato su ga i poštovali toliko ostali majmuni i da je htio ostati mogao je bez daljnega postati majmunskim kraljem u velikoj prašumi.

Ali on nije htio ostaviti svoje male prijatelje u nevolji, nego je radije napustio majmune i svoju domovinu i pošao s Jožićem i Bepom, da ih otprati natrag medju ljude.

Crnci su s velikim začudjenjem dočekali ovo neobično društvo majmuna i dvojice bijelih ljudi. Neki proždrljiviji polakomili se i već htjeli navaliti na njih da ih ispeku i pojedu. Ali u zao čas po sebe. Jožić izvadi iza pasa kuburu, koju je još iz Kine ponio, pa opali jedan hitac u zrak, tako gromko, da je sva prašuma zaječala. Svi se crnci

razbježaše glavom bez obzira, sve misleći da su to nekakova nadzemaljska bića. Malo kasnije povratioše se, puzajući po zemlji i padajući ničice pred Jožićem. Crnački poglavica zakićen skupocjenim nojevim perjem pružao je nekakove darove i pozivao ih u kolibu.

Podjoše. Povališe se na mekana krzna u glavarevoj kolibi i legoše spavati, dok je za svaku sigurnost Klok stražio, da ne bi možda prevejani Crnci napravili njegovim prijateljima kakovu psinu. Medjutim nije bilo potrebno. Crnci su bili preplašeni i nijesu se usudjivali ništa napraviti.

Kad su se probudili stadoše se gostiti, jer im je crnački poglavica priredio sjajnu gozbu u počast. Sjajno su se proveli. Crnci im zaigraše divlji ples. Sa svih su im strana donosili darove, tako da ih nijesu više imali kamo spremati.

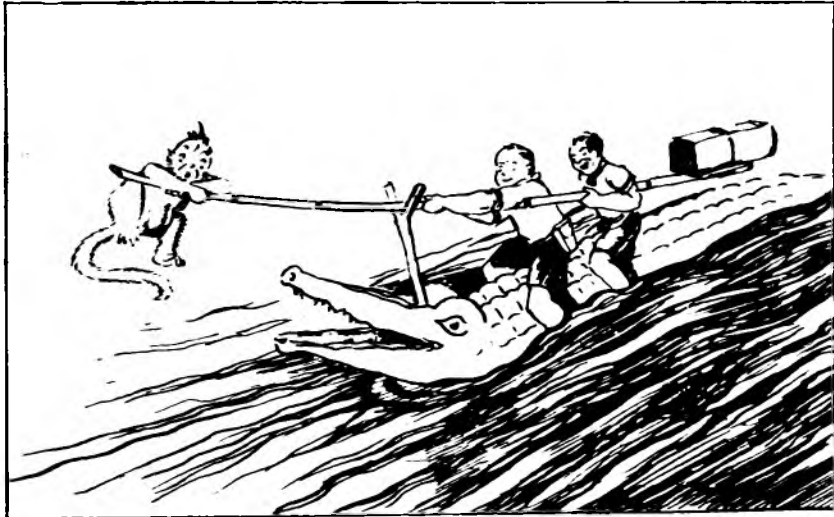
Bepo Crvić, koji je već po naravi kao pomorac bio neki skitalac nije htio niti kući poći. Bio bi najvolio ostate medju Crncima, pa da im postane kraljem i da živi spokojno kao bubreg u loju. Ali Jožić, koji već odavna nije bio kod kuće, htio je na svaki način otale, pa da se vrati kući.

I tako se konačno dadoše na put.

A ma da vam je bilo vidjeti kako se duhovito otisnuše. Rijeka, koja je proticala crnačkim selom bijaše puna krokodila. Jedan je od njih

uvijek vrebao na najmune, koji su mu bili najbolja poslastica. Pa kad bi god ugledao na obali Kloka, koji je dostojanstveno šetao na suncu, krokodil bi proždrljivo razvalio čeljusti sve se šuljajući k njemu. Ali nije ni naš Klok s đuda spao, ne će njega krokodil tako lako šćepati.

I baš su tu proždrljivost krokodilovu naši junaci znali iskoristiti. Eto kako: Jednoga se dana zajedno sa svojom prtljagom baciše na široka ledja krokodilova, digoše mu pred nosom dugački trskov štap, na koji se popeo Klok. Da ste vidjeli krokodila, kako je jurnuo, da bi se dočepao Kloka.

Ali Jožić je dobro kormanio, i Klok je uvijek čučao na štapu u određenoj udaljenosti, od krokodilovih ralja tako da ga se ovaj nikako nije mogao dočepati. Krokodil je jurio niz vodu ko pomaman. I tako se oni silnom brzinom spuštahu širokom rijekom ne znajući prema kojem kraju plove. A proždrljivi krokodil što je gladniji postajao to je brže plivao. Spuštali se tako preko brzica i preko virova, uvijek sigurni na širokim ledjima krokodilovim. Jednoga dana ugledaše uz obalu ogromne piramide.

»Hvala Bogu, već smo u Egiptu«, klikne veselo Jožić, koji je još u školi znao vrlo dobro zemljopis.

»Sada imamo prilike da pregledamo ove stare spomenike, doda Crvić i oni se lijepo naslonjeni na ledima nilskog krokodila, divljahu hramovima, sfigama i drugim orijaškim spomenicima starih Egipćana.

Dugo su tako plovili Nilom na opće začuđenje drugih putnika, koji su jurili mimo njih u ladicama i brodićima.

Jedne večeri stigoše u veliki sjajno osvijetljeni grad.

Bijaše to Kairo.

Lijepa naša Istra

Kad je ono prije trista godina kuga poharala najljepše krajeve zapadne Istre, Mlečani, koji bijahu tada u tom dijelu gospodari, dovedoše na napuštenu zemlju k preostalim istarskim Hrvatima, nove skupine našega naroda iz Dalmacije i Primorja.

I najedamput se zazelenila polja, pozlatila se žutim klasjem, zemlja se obnovila, krupno groždje urodilo. Pod marnim rukama naših otaca Istra postade blagoslovljenim gajem, kutićem zemaljskoga raja . . .

Hladovina »pod pinjolima« na Poreštini.

U zahvalu što smo zemlju digli preporodili, obnovili i blagoslovili je svojim znojem, prozvaše nas divljacima, barbarima.

E pa neka im! Mi se time ponosimo. Neka smo divlji, nenalickani i bez glatkih ukrućenih košulja. Ali smo tvrdi i neslomivi. I držat ćemo zemlju onu, dok nas jednoga bude. Gdje su Mlečani, gdje Nijemci, duždi i kapetani? Gdje moćni gospodari naši? A mi smo još tamo!

Preporodili smo zemlju. Eto što smo od nje stvorili.

Prevejanost staroga lisca

(Po tuđem izvoru.)

III. Predić kod lisca.

Lisac je ležao ispred svoje kuće i sunčao se. Čim je opazio Predića, potrčao mu ususret, nazoze mu dobrodošlicu, pruži mu šapicu, a Predić mu reče: »Kralj te pozivlje posljednji put. Ako se danas njegovom pozivu ne odazoveš, čeka te sigurna smrt.«

Lisac ga mirno sasluša i reče sam u sebi: »I tebe ću nasamariti kao i medveda.«

— Dragi prijane, — reče mu lisac, od sreće ti hvala, ali ja odmah ne mogu ići. Ti moraš malko otpočinuti.

— Ne, ne, nikako — odvrati Predić. Kraljev zalog valja odmah izvršiti.

— Ali, dragi druže, — nastavi lisac, kud ćemo sada. Nije daleko do noći, pa možemo putem

lako i nastradati. Ostani ti lijepo do sutra kod mene. Imadem gospodsku večeru, a iza večere ćemo se malko pozabaviti i poigrati. Sutra ujutro ranom zorom otići ćemo našem dobrom kralju.

Napokon mačak pristane i upita da li je večera gotova.

»Jest, imademo finoga meda«, odgovori Šumić.

»Hvala ti na medu, to je za sladokusce, a ja bi rado onako malko... znaš... mišjeg mesa«, odgovori Predić.

»E, toga baš nemam, ali možemo vrlo lako do njega doći. Tu u blizini imade seljak hambar u dvorištu koji je pun miševa najbolje vrsti.

Ako želiš možemo odmah tamo i eto ti gozbe i veselja.« —

Predić — razumije se — odmah pristane i rodu. Stignu do dvorišta.

Kroz zid je lisac prošle noći izvukao pijetla, a drugog dana mu je seljak Marko našao trag i podmetnuo kliješta. To je sada lukavi Šumić opazio i reče Prediću:

«Dragi druže, evo ovuda se provuci u dvorište, ali pazi: idi polagano da te nitko ne čuje. Ja ću ovdje na straži biti.»

Predić ga poslušao i provuče najprije glavu a zatim prednje noge, ali u zao čas: žica ga stane daviti, on je jadnik u stupicu pao. Stane mi-jaukati i dozivati u pomoć: »Jao, druže, jao, ja sam propao. U pomoć!»

Lisac mu podrugljivo reče: »Kako ti se miševi sviđaju? Kad bi seljak znao da si mu došao

miševu i štakore tamaniti, on bi ti bio kobasicu pripravio.«

Mijaukanje Predićevo probudi seljaka. On zadovoljno onako sanen sam u sebi reče:

Lijo, lijasta, ipak si napokon dolijala.« Probudi ženu, slugu i djecu da vide lopova u zamci, ještima.

Dodu do mačka, pogledaju ga začudeno, pa stanu po njemu, jadniku, udarati. Jednim udarcem izbije mu oko seljakov sin Jurić. U posljednji čas uspije Predić da pregrize užu na zamci, otrgnuvši se i sretno umače.

Iznemogao, isprebijan i bez jednog oka potrči kralju. Kad ga kralj ugleda dosjeti se odmah jadu i zapovijedi jazavcu Kukuruzoviću urlikajući da se sva šuma tresla:

— Da mi odmah dovedeš Šumića. Ako se bez njega vratiš, znaj, da te čeka najstrožija kazna.

Jadni Kukuruzović se duboko pokloni i reče: »Razumijem, veličanstvo! i pode.

IV. Kukuruzović kod lisea.

Šumić bijaše sa porodicom kod kuće. Njegova gospoda držala je na koljenima jedno dijete i pjevala mu uspavanku, a lisac je učio starijeg sina nekakvim čarolijama i majstorijama.

Jazavac pokuca na vratima rupe i ude unutra. Lisac ga uljudno dočeka i pozdravi: »O, rođače, da si mi zdravo! Sjedni i otpočini.«

Kukuruzović mu odmah reče: »Ti odviše vučeš za nos našega kralja. Nemoj tako, ako ti je život mio i drag. Poslušaj kraljeve zapovijedi. Ja ti bratski i najiskrenije savjetujem, idi kralju i moli ga za oprostjenje. On je velikodušan i blaga stea, pa će ti i blago suditi. On te zove posljednji put. Ne budi tako tvrdoglav! Slušaj savjet svog dobrog druga.«

Šumić se duboko zamisli... Napokon reče: »Pa dobro, idem. Moliću kralja za oprostjenje i on će mi sigurno sniziti kaznu.«

Kad je ovu odluku čula njegova žena brizne u plač i naricanje. On je stane tješiti, izljubi i pozdravi nju i djecu, a Kukuruzović ga uzme ispod prednje desne noge i podu.

U dragi

Kada pramaliće život nan razbudi,
a grmlje na moru sve se zazeleni,
kad se nebo večer jače zarumeni
i drage ožive od govora ljudi,

ontar sve se vrne, ča je nikad bilo,
prid dušu mi zajde jena svitla slika,
njeja slika i njeja prilika
i sve ča se milo u mladosti snilo.

More piva staru pismu svoju,
grmi šušte, mali tići poju
pramaliću, ča eviće utvara.

U dragi je naša barka stala,
ti na provi mlada si kantala
da na svitu ni takovog para.

Mate Balota

Učka

Naša Učka stoji kao mrtva straža
I puna je naših bogova i vila,
I u njoj se naša živa pjesma skrila,
Da nam tako skriva bude još i draža.

Stoji Učka silna. Ne umiru vile . . .
I one će jednom opet da se krile,
Da probude sreća, da potresu duše,
Da ih suncu vode iz ropstva i tmuše.

Rikard Katalinić Jeretov

Najveći gradovi svijeta su ovi: New-York glavni grad Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike. Broji 9,350.000 stanovnika. Iza njega dolazi London sa 7,600.000 stanovnika, pa Pariz sa 4,600.000. Na četvrtom mjestu je Berlin glavni grad Njemačke sa 4,126.000 stanovnika. — U Aziji je najveći grad Osaka u Japanu, koji broji 2,115.000 stanovnika, a u Australiji Sidney sa 1,050.000 ljudi.

Tjelovježba kod Čeha. Čini se da nijedan drugi narod na svijetu ne poklanja toliko pažnje tjelovježbi koliko braća Česi. Ukupni broj ljudi, koji se bave tjelovježbom iznosi 1,300.000 što znači da se svaki deseti čovjek u Češkoj bavi nekim športom. Česki sokoli broji oko 600.000 članova, Orao 130.000, radničko socijalističko tjelovj. udruženje 100.000, radničko komunističko tjelovježb. udruženje 100.000, njemački tjelovježbeni savez u Češkoj 70.000. Osim toga postoji oko 2000 športskih društava sa preko 260.000 članova, te 40.000 skauta.

To su brojke, koje su nam poznate. A vjerojatno osim ovih imade još mnogo i mnogo tisuća drugih, koji vježbaju sami i koji nijesu članovi nikakvih udruženja. To znači, da je česki narod čil i zdrav, pa bi se i mi morali u nj ugledati.

Naravno gorivo. Na Islandiji na krajnjem sjeveru, gdje je sve puno vječnog snijega i leda, imade u izobilju izvora kipuće vode. Ta vrela upotrebiti će sada umjesto goriva i to na taj način, što će kipuću vodu, koja iz njih prska dugačkim cijevima uvesti u sve kuće glavnog mjesta Reykjavika. Svaka kuća imati će tako centralno grijanje kipućom vodom, a osim toga svaka će kuhinja imati na raspolaganje kolikogod bude htjela vrele vode. Već se grade cijevi, koje će iz 38 km udaljenih izvora dovoditi vodu u Reykjavik i koje će svake minute izbaciti šesnaest kubičnih metara vrele vode.

Takovih kipućih izvora zvanih gejziri imade na Islandu oko sedam stotina.

Najdeblje drvo na svijetu je čempres, koji se nalazi u Meksiku u selu Tula. Debljina mu je preko 47 metara, a kažu, da je star dvije hiljade godina.

Tamanimo miševе! Malo tko znade, koliku silnu štetu počinjaju svake godine te male životinje. Izračunano je, da se od jednog jedinog para običnih poljskih miševa izleže u jednoj godini 360 mladih, koji pojedu ukupno 18 metričkih centi žita.

Još je gori kućni miš. Ako ga se ne tamani on će u jednoj godini izleći čitavu vojsku potomstva, ništa manje nego 480 miševa. Uzmemo li, da svaki miš pojedje godišnje oko 2 kilograma slanine to će njegova tako brojna obitelj pojesti skoro 1000 kila slanine.

Tamanimo dakle ove male štetočine.

Do koje se najviše visine čovjek popeo? Najviše gorje naše zemlje je Himalaja u Aziji. Do danas još nije nikome uspjelo, da se na najviši vrh toga gorja popne. Svake godine čitamo o velikim ekspedicijama, na svaka se dosad morala vratiti neobavljena posla. Silni vjetrovi magle i mećave u silnim visinama priječe čovjeku, da se popne na njih. Najviša visina, do koje je čovjek dospio iznosi 7459 metara. Tolika je visina brda nazvanog Jongsong Peak u himalajskom gorju, na koje se popeo prof. Dr. Dyhrenfurth godine 1930. sa svojom ekspedicijom. On je na svom penjanju snimio ništa manje nego 6000 slika i donio 14.000 metara filma.

Najviši vrh je, kako je poznato, Mount Everest, 8882 m visok.

Koliko je stajalo Kolumbovo putovanje u Ameriku? Otkriće Amerike odnosno Kolumbova ekspedicija stajala je u našem novcu prilično malo, u svemu oko 112.000 dinara.

Nekuhano mlijeko uzročnik bolesti. Ne može se pobiti činjenica da je mlijeko najhranivije i najzdravije piće. Ali kuhano. Sirovo mlijeko može biti često uzročnikom najtežih bolesti, u prvom redu sušice ili tuberkuloze. Tuberkulozna krava, a tih imade veoma mnogo, izlučuje u mlijeku na milijune bakcila. Tko pije sirovo mlijeko takove krave veoma će lako oboljeti od sušice. Osim toga imade i drugih zaraznih bolesti, koje se mogu dobiti pijuci sirovo kravlje mlijeko. Najbolje je stoga svako mlijeko odmah prokuhati, jer kod vrenja uginu svi bakcili.

Moja pisma

Tuje nebo, mračno neveselo,
tuji ljudi, svoji samo svoji,
tuja zemlja. Moje rodno selo
daleko na žarkem suncu stoji.

Vajk san sam u tujen ljudskom moru,
prez dobre duše, brata i poznanca,
i vajk san gost u tujen razgovoru.
To zala bô je brižnog izagnanca.

Sam san sebi već se ražalija.
Tuja zemlja ima svoje jade,
tuje sunce samo svoje grija,
a ja samo gledan tuje grade.

Mati moja ča misli na mene,
i divojka ča se još prisića,
garofula ča na šterni vene,
to je nekad bila moja srića.

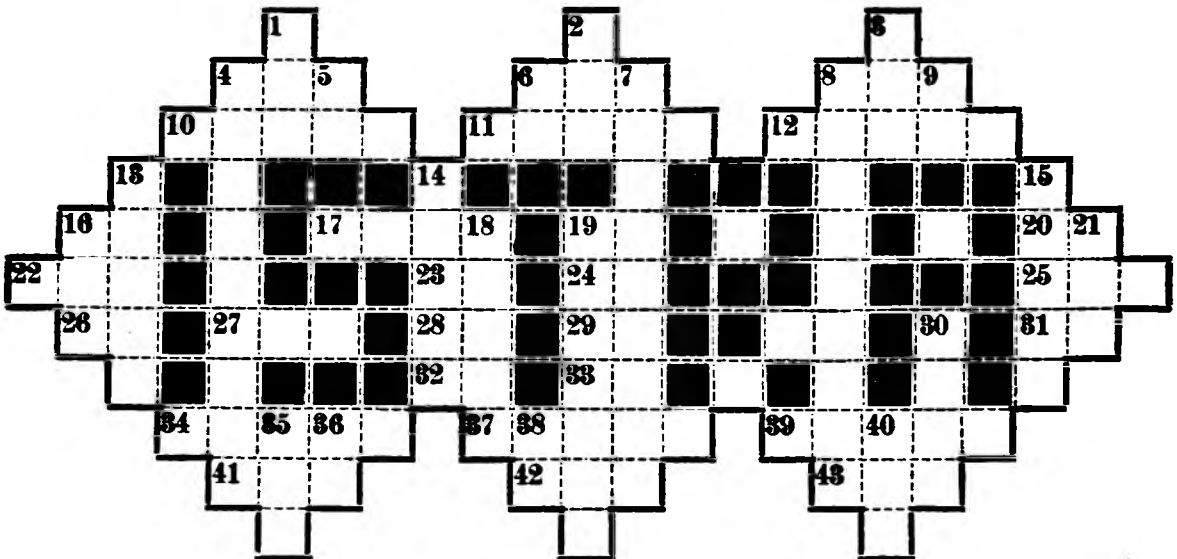
Zemljo moja, žuta i erljena,
gradi moji, od bilog kamenja,
ljudi moji, srca otvorena,
Istro moja, majko izgubljena.

Mate Balota.

ZAGONETKE

KRIŽALJKA.

Sastavio: Marinko Dražin, Kambelovac

Vodoravno: 4. turska kapa, 6. vrši saobraćaj, 8. šahovski pojam, 10. žitarica, 11. zanatlija, 12. glavni grad Francuske, 16. staro egipatsko božanstvo, 17. lađa, 19. rijeka u gor. Italiji, 20. zemlja se vrti oko nje, 22. isto što i 6 vod., 23. prilog, 24. dan bez jednog slova, 25. naš otok, 26. prijedlog, 27. naša rijeka, 28. zamjenica, 29. negacija, 31. mjera površine, 32. isto što i 16. vod., 33. kratica za »čuvar topova«, 34. lanci, 37. muško ime, 39. južno voće, 41. veznik, 42. prva žena, 43. noćna ptica.

Okomito: 1. muško ime, 2. sport, 3. dvojica, 4. država u Evropi, 5. dva ista suglasnika, 6. dom. životinja, 7. vrst rasonode, 8. naš pjesnik, 9. zamjenica, 13. naš pjesnik, 14. pogon, 15. zanatlija, 16. pleme, 18. naša rijeka, 19. naš grad, 21. pravi se od mlijeka, 30. životinja koja plete mrežu, 35. stara mjera, 36. dom. životinja, 38. oblik glag. biti, 40. tišina.

REBUS

Sastavio: Zvon. Mastanjević, Osijek

1) **A a**

2) **AK AK**
AK
AK AK

ODGONETKE I ZAGONETKE

Odgonetke zagonetki iz 8. broja:

KRIZAĀJKA:

Vedoravno: 20) sag, 4) so, 21) ob, 22) oj, 23) ja, 24) car, 25) ad, 26) lav, 10) vi, 12) dom, 15) kir, 28) o, n, 27) mir, 29) ri, 30) ban, 31) at, 32) Nil, 19) pa, 33) bon.

Okomite: 1) Rab, 2) Sob, 3) roj, 4) Som, 5) jaz, 6) lav, 7) val, 8) ?

9) Rim, 10) Vo, 11) Vir, 12) Dim, 13) in, 14) ir, 15) Koran, 16) Risan, 17) raj, 18) ti, 19) Po.

ISPUNJALKA:

Bakar, kalež, breza, Istra, kovač, uvala.

od I—II šenoino djelo: Kletva.

Ispravno su odgonetnuli: Danica Brišćik, Sušak; Mihovilić Adelina, Sušak; Zvonimir Mastanjević, Osijek; Vinko Janeš, Skrad; Slavko Arneri, Našice; Pajo Orešković, Rakovica; Marinko Dražin, K. Kambelovac; Željko Čepulić, Kostrena Sv. Barbara; Tatjana Plečaš, Gospić; Luka Grgurević, Zagreb; Sofija Radmanović, Gospić; Josip Abramović, Skrad; Miljenko Pezelj, Bakar (Kostrena Sv. Barbara); Stipčić Stanislav, Sušak; Ivo Novak, K. Sućurac; Dragan Ferjanić, Gjurgjenovac.

Nagrađeni: Pajo Orešković, Rakovica; Zvonimir Mastanjević, Osijek.

TISKARA PERKO

vlasnici:

Aleksandar Perko i Miroslav Beputin
Zagreb, Gundulićeva ul. 26 - Tel. 5069.

Izrađujemo prvoklasne sve štamparske poslove kao listovne i zaključne papire, posjetnice, reklamne karte, računa, kvarte, letaka, plakata, brošure i t. d., — solidno i brzo.

Trudimo se izvršavati po nalogu.

Gostiona

Marko Branica

Nova Ves br. 2.

Sastajalište Istrana. Na glasu, jer pruža gostima sve ugodnosti: primorska jela, dalmatinska vina, dva igrališta za „boće“ i kuglanu. Posjeduje lijepu bašću. Preporuča se Istranima.

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec

ZAGREB

MESNIČKA 1

TELEFON 7443

Veliko skladište najmodernijih prvorazrednih engleskih štofova

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeve ulice 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 28a.